

Notitie Archeologie

1 Archeologie

1.1 Wettelijk kader

Het archeologisch erfgoed wordt binnen Nederland als zeer waardevol beschouwd: archeologisch erfgoed betreft onvervangbaar onderdeel van ons cultureel erfgoed. De Erfgoedwet legt de verantwoordelijkheid voor de bescherming van het archeologische erfgoed bij de gemeente. De taken in het kader van de Erfgoedwet behelzen o.a. het meewegen van archeologie in de besluiten op het gebied van de Ruimtelijke Ordening (zoals omgevingsvergunning) en de koppeling tussen bestemmingsplannen en archeologische waarden en verwachtingen.

De Erfgoedwet verplicht om bij de vaststelling van een bestemmingsplan rekening te houden met in de bodem aanwezige of te verwachten archeologische waarden. De feitelijke bescherming daarvan krijgt gestalte door het opnemen van voorschriften in het bestemmingsplan ten aanzien van de afgifte van een omgevingsvergunning voor bodemverstorende activiteiten in die gebieden die als archeologisch waardevol zijn aangemerkt. Deze voorschriften kunnen betrekking hebben op archeologisch vooronderzoek dat de aanvrager van de vergunning moet laten uitvoeren. Aan de vergunning zelf kunnen aanvullende voorwaarden worden verbonden, met als uiterste de verplichting tot plaanpassing of het laten verrichten van een opgraving.

Provinciaal beleid

Het beleid van de Provincie Zuid-Holland richt zich, conform het rijksbeleid op het behouden van archeologische waarden op de plaats waar de waarden zijn aangetroffen.

De aandachtsgebieden op het gebied van archeologie zijn opgenomen in de Verordening Ruimte, die is vastgesteld in 2014. Hierin zijn verschillende zones aangemerkt als provinciaal belang. De Romeinse Limes is er hier één van (kaart 12 van de Verordening Ruimte).

De Romeinse Limes, de noordgrens van het voormalige Romeinse Rijk, houdt zich verborgen in het landschap. In Nederland vormt de Rijn de noordgrens. In Zuid-Holland wordt de Romeinse Limes gevormd door een zone langs de Oude Rijn, van de grens van Zuid-Holland met Utrecht tot aan de kust bij Katwijk en door een zone langs het Rijn-Schiekanaal, vanaf Leiden naar Voorburg. Deze hele zone is rijk aan archeologische vindplaatsen en is beschreven in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS). De archeologische waarden hier betreffen: forten, burgerlijke nederzettingen, grafvelden, militaire infrastructuur, bestaande uit wegen, waterwerken en wachttorens en scheepswrakken. De Romeinse Limes is opgenomen op de voorlopige lijst van de Werelderfgoedlijst van Unesco.

Het gehele bestemmingsplangebied valt binnen de Limeszone. Voor de Limeszone geldt dat archeologisch onderzoek nodig is bij het uitvoeren van werken of werkzaamheden met een oppervlakte van meer dan 100 m² en waarbij de grond dieper wordt geroerd dan 30 centimeter onder het maaiveld. Gemeenten hebben de mogelijkheid beredeneerd af te wijken van deze criteria.

Gemeentelijk beleid

De gemeente Alphen aan den Rijn heeft in 2014 de archeologische verwachtingen- en beleidskaart laten opstellen. De kaarten en het daarmee samenhangende beleid zijn nog niet vastgesteld.

Aan de hand van de verwachtingen- en beleidskaart is per gebied bepaald of en wanneer archeologisch (voor)onderzoek verplicht is. Wanneer een archeologisch onderzoek niet verplicht is, zijn er geen belemmeringen van archeologische aard voor de voorgenomen ontwikkelingen. Wanneer een archeologisch onderzoek verplicht is, dienen verschillende stappen van onderzoek en besluitvorming gevolgd te worden. Deze stappen worden beschreven in de cyclus van de Archeologische Monumentenzorg.

1.2 Onderzoek

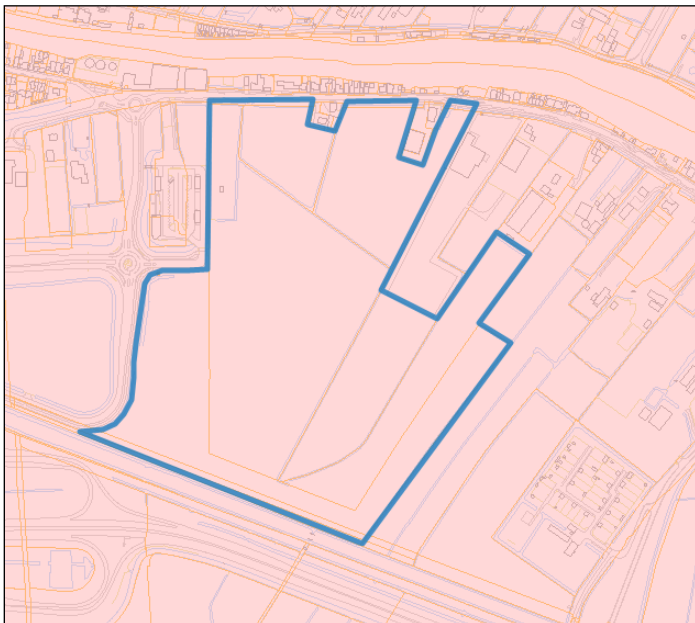
In het kader van de het bestemmingsplan Limeslus, wordt inzicht gegeven in de verwachtingswaarden en bijbehorend beleid in het bestemmingsplangebied. Hiervoor zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- de gemeentelijke verwachtingen- en beleidskaart (2014);
- het Archeologisch Informatie Systeem III (Archis3) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

1.3 Resultaten

In **figuur 1** is een uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeente Alphen aan den Rijn weergegeven.

Volgens de verwachtingen- en beleidsadvieskaart geldt er voor het plangebied een hoge archeologische verwachting. Bij verstoring van een oppervlakte groter dan 100 m² en dieper dan 30 cm is archeologisch onderzoek noodzakelijk. Het plangebied ligt op de oeverwallen van de Oude Rijn. Deze zone langs het water is altijd aantrekkelijk geweest voor bewoning vanwege de hogere ligging in het landschap. Vooral verwacht worden resten uit de Romeinse tijd, omdat bij eerdere onderzoeken in de omgeving indicatoren en de Romeinse limesweg zijn aangetroffen. Langs de Steekterweg geldt een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische waarden uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

Figuur 1: uitsnede uit beleidsadvieskaart, blauwe contour: plangebied.

Het westelijke deel van het plangebied is in 2005 als onderdeel van een groter gebied (Plangebied OTA-N207, RAAP, kenmerk 1155, 2005) onderzocht. Behalve een Romeinse scherf op het maaiveld zijn geen archeologische indicatoren in de boringen aangetroffen. Onder andere op basis van dit rapport werd een nederzetting in het plangebied verwacht. In voorbereiding op het bestemmingsplan en de ontwikkeling is hier bij het onderzoek in het overige deel van het plangebied extra aandacht voor geweest (RAAP, kenmerk 3177, 20 juli 2016). In de uiterste zuidoost hoek werden resten van de Romeinse limesweg verwacht. Om deze verwachting te toetsen zijn hier extra boringen gezet. De Romeinse limesweg is niet aangetroffen. Mogelijk loopt deze iets zuidelijker en steekt hij pas verderop de N11 over. In de boringen zijn dus opnieuw geen archeologische indicatoren aangetroffen. Wel is de geologische situatie van het gebied tussen Alphen aan den Rijn en Zwammerdam verder in kaart gebracht.

Naast het booronderzoek is ook gekeken naar historisch kaartmateriaal. De kadastrale kaart uit 1811 geeft een goed beeld van de situatie in die tijd. Op deze kaart is in het plangebied geen bebouwing aanwezig. Direct ten westen is een boerderij zichtbaar. Dit betreft de locatie van het gemeentelijke afvalbrengstation. Bewoning vond verder vooral plaats aan de overzijde van de Steekterweg, direct langs de Oude Rijn (zie figuur 2). De uitsnede van deze kaart geeft het perceel tussen Steekterweg 67 en 69a weer. Hier heeft een huis met erf gestaan. Momenteel is dit perceel een weiland. Resten van de bebouwing zijn naar verwachting nog in de bodem aanwezig.

Een kaart uit 1615, gemaakt in opdracht van het Hoogheemraadschap geeft een vergelijkbaar beeld.

Figuur 2 Uitsnede kadastrale minuut 1811-1832 (bron RCE)

Rechts een detailtekening van het perceel tussen Steekterweg 67 en 69a.

1.4 Conclusie en advies

Ten behoeve van de vaststelling van dit bestemmingsplan is gebruik gemaakt van twee archeologische onderzoeken uitgevoerd door RAAP. Hieruit is gebleken dat over het algemeen geen archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. De limesweg is niet aangetroffen in het plangebied. Vanwege het ontbreken van archeologische indicatoren en historische bewoning is het voor het grootste deel van het plangebied niet noodzakelijk dat een dubbelbestemming Waarde-Archeologie wordt opgenomen in het bestemmingsplan en/of aanvullend archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd.

Voor het perceel tussen Steekterweg 67 en 69a geldt een hoge archeologische verwachting op het aantreffen van archeologische waarden uit de Late middeleeuwen en Nieuwe Tijd. De bescherming van dit perceel is in het bestemmingsplan geregeld via een dubbelbestemming Waarde-Archeologie.

Het aspect archeologie staat de geplande ontwikkelingen niet in de weg.

Ook als archeologisch onderzoek niet verplicht is, kunnen archeologische resten toch nog aanwezig zijn. Mocht blijken bij uitvoer dat deze aanwezig zijn, dient het bevoegd gezag (zijnde gemeente Alphen aan den Rijn) meteen op de hoogte gesteld te worden en een beslissing te nemen over hoe om te gaan met de resten. Dit conform paragraaf 5.4, artikel 5.10 van de Erfgoedwet.